

niet gering. Als men de 280 miljoen die door haar aan de VLOS gespendeerd worden, vergelijkt met de nog geen 500 miljoen voor het geheel van het gesproken toneel, dan gaat het toch om een belangrijke hap uit het budget. Zeker, wat voor cultuur uitgegeven wordt, ligt laag, maar het ziet er niet naar uit dat daar binnen afzienbare tijd verandering in komt. Men kan enkel vaststellen dat van de beschikbare middelen de opera een niet onaardig deel krijgt. Daarbij mag men niet vergeten dat ook nog een schuldenput van 500 miljoen moet gedempt worden en dat er tevens fondsen moeten worden vrijgemaakt voor de restauratie van het Gentse operagebouw. Vermoedelijke prijs 750 miljoen.

Optimisme

Ook de aanwezigheid van Gerard Mortier onder de ene of andere vorm is een belangrijke troef. Bij het opstarten van die in elk geval gewaagde onderneming kan men hem moeilijk aan de kant laten. Zijn deskundigheid staat immers buiten kijf. Daarenboven heeft hij voldoende prestige en onafhankelijkheid om bij politici en vakbonden iets in de wacht te slepen. Een niet te verwaarlozen factor is dat hij zijn sporen verdiend heeft bij het (ver)bouwen van operatheaters. Niet alleen door de restauratie van de Munt-schouwburg, maar ook door zijn activiteiten bij de "Bastille" in Parijs. Hij zal bijgevolg een belangrijke rol kunnen spelen bij het opknappen van het gebouw in Gent. Hij zal een gunstige invloed uitoefenen op de belangstelling van het (nieuwe?) publiek en op het aantrekken van sponsorgelden, waarop door de bedenkers van de VLOS vurig gehoopt wordt.

Is nu alles rozegeur en maneschijn? Is er reden tot triomfalisme? Zeker niet. Van Mortier mag men verwachten dat hij in de hem toegemeten drie jaar de juiste mensen samenbrengt met wie in de toekomst zal kunnen gewerkt worden. Maar er blijven grote vraagtekens. Er is het aantal opvoeringen. Er is sprake van 90 voorstellingen. Dat is zeer veel. De Munt gaf er vorig seizoen ongeveer 80 en Mortier gaf toe dat het gezelschap hiervoor tot aan de grens van zijn mogelijkheden gegaan was. Hoe kan men dat dan verwachten van een volledig nieuw gezelschap dat geen producties heeft om naar terug te grijpen? Negentig voorstellingen betekent minimum 9 à 10 werken programmeren, dat is onmogelijk als men een hoog kwalitatief peil wil aanhouden. Overname van Muntproducties biedt hier misschien een tijdelijke oplossing, maar toch zal het een zware, zoniet onmogelijke taak voor het nieuwe koor en orkest worden. Daarbij rijst de vraag waar men al die, liefst jonge Belgische zangers gaat vinden om die partijen te bezetten? Het gevaar is niet denkbeeldig dat men in het oude euvel hervalt: te veel middelmatige voorstellingen voor te weinig publiek. De burgemeester van Gent heeft ook al laten verstaan dat het voor hem on-

denkbaar is dat elke opera-activiteit in zijn stad gestaakt zou worden tijdens de restauratie van het gebouw. Mortier vindt dit standpunt niet erg realistisch. Er zal dus op meer dan één vlak een compromis moeten gezocht worden tussen wat praktisch en artistiek haalbaar is en eisen van politieke en electorale aard.

"Er moeten plaatsen zijn waar Vlaamse musici, Vlaamse zangers en regisseurs zich kunnen bekwamen. Alleen als zulk een voorwaarde geschapen is, kan men over een gezond cultureel leven spreken." (J. Thielemans, *Etcetera* 16) Dat is de belangrijkste uitdaging voor het gezelschap. Het budget laat geen ruimte voor een prestigepolitiek met uitgebreide buitenlandse bezettingen en dat is maar goed ook. Dat dient alleen de commerciële belangen van de impresario's. Er zal dus moeten gezocht worden naar stukken in functie van de beschikbare zangers en regisseurs, en niet omgekeerd, zoals dat nu bijna altijd het geval is. Op die manier krijgt men werken op maat van het gezelschap en vervalt de automatische, ongerefecteerde reproductie van een bestaand, stereotiep repertoire. Je vindt het in alle operahuizen terug. Dit betekent dat bepaalde vertrouwde werken (voorlopig) niet worden uitgevoerd. Zo komt er plaats vrij voor creativiteit en vernieuwing in de programmatie en daar is meer dan ooit behoefte aan. In het artikel *Een opera voor Vlaanderen? Waarom?* (*Etcetera* 14) wees Thielemans op enkele "gaten in de markt", o.a. de barokopera. Die moet zeker aan bod komen, aangezien wij daar met Sigiswald Kuijken, Philippe Herreweghe en René Jacobs belangrijke specialisten in hebben. Een confrontatie van hun "authentieke" opvoeringspraktijken met een hedendaagse regie kan tot opmerkelijke resultaten aanleiding geven. Er is b.v. het werk van Offenbach, waarvan de subversieve kant door melige opvoeringen onder dikke lagen stof verdwenen is. Nochtans heeft iemand als Karl Kraus de grote satirische kwaliteiten van diens werk al meer dan vijftig jaar geleden ontdekt. Men zou zich ook kunnen wagen aan een theatrale analyse van de mechanismen van de operette en van de ideologie die eraan ten grondslag ligt.

Anders

De grootste leemte is nochtans het ontbreken van hedendaags werk in de programma's. Toch wordt er ook vandaag nog veel voor het theater gecomponeerd. Alleen ontvluchten de meeste directeuren hun verantwoordelijkheid en wagen het niet de comfortabele zelfgenoegzaamheid van een belangrijk deel van het publiek op de proef te stellen. Zij schrikken terug voor de maatschappelijke standpunten die dat inhoudt. Dit is een uitdaging die de VLOS niet uit de weg kan gaan, wil ze haar taak naar behoren vervullen. Daartoe behoort ook het creëren van nieuw werk, waardoor een belangrijke bijdrage zou kunnen worden ge-

leverd tot de ontwikkeling van de nieuwe Vlaamse muziek. Compositieopdrachten moeten kaderen in een goed uitgebouwd produktiedramaturgie, want de componist mag met zijn opdracht niet alleen worden gelaten. De meeste componisten bezitten geen directe relatie meer met het theater. Zij schrijven dan vaak knappe muziek bij dramaturgisch verouderde vormen. De opvoeringen van *Gansendonk* tonen dat zeker aan. Ook *La Passion de Gilles* en *Das Schloss* waren zeer traditionele opera's. Bij Boesmans en Laporte was een duidelijke frustratie merkbaar over het gebrek aan samenwerking met de regisseur. Om dit te vermijden, is teamwerk vanaf de conceptie noodzakelijk. De impuls kan ook van de regisseur uitgaan die dan een librettist en componist zoekt om een gezamenlijk project uit te werken. Dit is de werkwijze van Jan Fabre voor zijn opera *The Minds of Helena Troubleyn* met de Poolse componist Henryk Gorecki.

Dit alles veronderstelt een ingrijpende verandering in de produktiemodaliteiten. Wil men deze verruiming verwezenlijken dan zullen de mogelijkheden moeten worden geboden om projecten op lange termijn uit te werken. Om dit mogelijk te maken, moet de structuur van het gezelschap worden versoepeld. Geert Opsomer heeft in een artikel over het repertoiretheater (*Etcetera*, 21-22) gesteld dat er moet afgestapt worden met ad-hoc formaties of productiecellen met een integratie van produktieve en receptieve taken. Iets soortgelijks zal ook binnen de VLOS moeten overwogen worden.

Wil de VLOS bestaansrecht hebben, en dat houdt in dat elk provincialisme vermeden wordt, dan zal ze nieuwe wegen moeten bewandelen, zowel wat de programmatie, de produktiemodaliteiten als wat de dramaturgische aanpak betreft. Als ze haar opdracht met de haar toebedeelde middelen wil vervullen, zal er op een andere manier muziektheater moeten worden gemaakt. Er zal afstand moeten worden genomen van veel wat opera populair maakt als leverancier van vrijblijvende esthetische prikkels: de gepolijste glitter, haar monumentaliteit en haar representatief en culinair karakter. Een belangrijk element in die culinairiteit speelt het gebruik van de originele taal, waardoor het talige element opgeofferd wordt ten voordele van het muzikale. Nochtans wordt muziektheater slechts mogelijk door de dialectiek van beide. De vragen naar de relevantie vandaag en naar de toekomstmogelijkheden van het genre mogen niet uit de weg gegaan worden. Zonder die vraagstelling verwordt opera tot een restauratieve, museale bezigheid: een element van goedkope melancholie, of plat estheticisme. Als men dit wil vermijden, zal men risico's moeten nemen en de goede afloop van het avontuur staat lang niet vast in "een tijd van verwarring en overgroot heimwee naar het verloren paradijs". (P. Boulez)

Gunther Sergiooris